

FRIEDO LAMPE

Ajtóról ajtóra

Anya belépett a szobába, és így szólt: „Csukd be azt a könyvet!” – Lotti éppen „Cilike menyasszonyévei”-t olvasta –, „menj át Gertrúd nénihez, és vidd át neki ezt a tőkehalat. Elvégre ez a kedvence. Örülni fog neki, most, hogy olyan beteg.” Lotti így szólt: „Nem, Mami, én nem megyek Gertrúd nénihez, tudod jól, hogy félek tőle, gonosz öregasszony.” – „Egy-kettő, indíts” mondta anya, „te bolond! Egy nagynéninél, akitől örökölsz az ember, teljesen mindegy, hogy kedves-e vagy sem. Gertrúd néni gazdag és nincs gyereke. Ki tudja, talán neked is csöppen majd valami. Legyél csak barátságos hozzá.”

Ezek után Lotti selyempapírba csomagolta a halat és elment Gertrúd nénihez. Lány októberi este volt, az utcák már félhomályosak és enyhén fátyolosak a nedvesen felszálló őszi párában. A lámpagyújtogató hosszú botjával éppen egyik lámpást gyújtotta fel a másik után. Vasárnap volt, idáig hallatszottak a Szent Anna-templom harangjai. Gertrúd néni egy nagy, öreg, már felújításra szoruló házban lakott, amely elvadult kertben állt, magasra nőtt ciprusok és fenyők között. Szürkésfekete, viharvert benyomást keltett, mivel már rég nem volt újrapucolva. Gertrúd néni férje hajózási vállalkozó volt, irodája a házban, ahol akkoriban nagy élet folyt, de most üresen és elhagyatottan állt. Gertrúd néni teljesen egyedül lakott benne, olyan zsugori volt, hogy még szolgálólányt sem tartott, csak olykor jött hozzá egy idős bejárónő. Lotti átment a sötét kerten, felkapaszkodott a kőlépcsőkön és becsengetett. Egyszer, kétszer. Am semmi sem mozdult a házban. Zúgtak a Szent Anna-templom harangjai, és a fenyők és ciprusok feketén és magasan nyújtózkodtak a félhomályban. Egy denevér olyan közel repült hozzá, hogy szinte érintette a haját. Gertrúd néni nincs itthon, vagy alszik, hazamegyek. Abban a pillanatban érdes kacagás ütötte meg a fülét. Már hallotta egy ideje, de nem figyelte rá. Igen, a házból jött. Lora volt az, Gertrúd néni papagája, még Guatemalából hozta. Miért nevetett így? És akkor fent kinyílt egy ablak, és Gertrúd néni kikiáltott: „Ki van ott?” – „Én vagyok az, Lotti, tőkehalat hoztam.” – „De hát miért csengetsz?”, mondta Gertrúd néni, „az ajtó nyitva van.” Igen, az ajtó nyitva volt. Lotti belépett a sötét előszobába, felment a lépcsőn, és bekopogott az ajtón, amely mögül Gertrúd néni hangja hallatszott. Gertrúd néni pörölt, a papagáj kacagott. „Gyere csak be”, mondta Gertrúd néni.

Lotti belépett a szobába. Gertrúd néni egy nagy, zöld, öblös fotelben ült az ablak mellett, fejét fáradtan hátrahajította, és a keze ernyedten lógott le a karfáról. Fekete selyemruhát viselt, és még mindig elég mutatós és tiszteletre méltó idős hölgy benyomását keltette, noha bágyatagon és összeesve ült. Arca sápadtan világlott a homályban, és koromsötét haját, mint mindig, magasan felfésülve viselte. Szemben vele, a másik ablaknál, egy ébenfaasztalkán ott állt a papagájkalitka. Színes perzsa sál volt ráborítva, de alatta ott kacagott a papagáj, csak kacagott és kacagott. Lotti kicsomagolta a tőkehalat és megmutatta Gertrúd néninek. Gertrúd néni egy ideig a halra bámult, zsiros, ezüstösen csillogó testére és düledt szemére, és nagy, horgas orra mohón szívta be a szúrós halszagot, igen, éppen úgy tűnt, mintha orrával rögtön bele akarna vájni az ezüstös haltetembe. Aztán keserűen elmosolyodott: „Hát igen, a kedves rokonok, hát igen, a te okos, jó anyád. Tedd a halat oda a tálalóasztalra. Azt hiszem, már nem fogom tudni megenni. Túl késő már, túl késő. És most hallgasd csak ezt a szörnyeteget. Így nevet rajtam, egész életemben. És ezt melengeti az ember a keblén, ezt kényezteti. Letakartam a sállal, de csak nevet tovább. Tudja jól, hogy meg kell

halnom, ezért nevet. Mert gonosz, démoni a lelke. De várj csak.” Föltápászkodott a fotelből, a tálalóasztalkához imbolygott, kihúzott egy fiókot és megragadott egy kést. „Várj csak, majd meglátjuk, ki nevet a végén.” És letépte a színes sálát a kalitkáról, és megmarkolta a rikácsoló madarat, amely zöld-piros-sárgán csillogó szárnyaival vadul csapdosott maga körül, és míg utoljára belevájta a kezébe, hogy Gertrúd néni ujjain végigcsöpögött a vér, átvágta a nyakát, és a tálalóasztalra dobta, és most aztán ott rángatózott a madár a kidüledt szemű hal mellett. „Ó, Gertrúd néni, Gertrúd néni”, kiáltott fel Lotti. „Úgy, most aztán jól megkaptam, most csöndben marad, most aztán vége, vége mindennek”, mondta Gertrúd néni, „most végre nyugtom van, most már nincs tovább, és nem is akarok többé semmit.” A szoba háttérében piros dívány állt, Gertrúd néni most arra feküdt fekete selyemruhájában, hosszan kinyújtózott, összekulcsolta vérfoltos kezét a testén és lehunyta a szemét. Mozdulatlanul feküdt. Kint még mindig zúgtak a Szent Anna-templom harangjai, hal szaga terjengett a szobában, és a homály egyre sűrűbb lett. „Lotti, gyűjtsd meg a gyertyákat”, suttogta Gertrúd néni lehunytt szemmel, „a gyufa a varróasztalon van”. A dívány két oldalán két-két asztalka állt aranyozott, többágú gyertyatartóval. És Lotti meggyújtotta a gyertyákat, egyiket a másik után, és a fény aranyos mázba vont Gertrúd néni. Mereven feküdt, lehunytt szemmel, és nem szólt egy szót sem. És akkor valahonnan orgona hangja zendült, komolyan és ünnepélyesen, és akkor Lotti a melléte levő vérvörös bársonyfűgönyös szobából tompa hangok mormolását hallotta, és a bársonyfűgöny szétnyílt, és lassan rengeteg ember tódult a szobába, férfiak és nők, mind feketében, az urak kezükben tartották cilinderüket, és a nők kalapján fekete kreppfátyol lengedezett, és mindenkin fekete kesztyű volt, nagy, vastag gyászkoszorúkat cipeltek fehér és piros díszszalagokkal, és a szoba egyszerre édes és bódító illattal telt meg. A menet élén kék egyenruhás, testes férfi haladt, kabátujján széles aransujtásokkal, gallérján és sapkáján, amelyet a kezében tartott, aranyfonatok és díszsinórok lógtak, arca vörös, orra borvirágos, tűzpiros szakálla borzas, és ő és mind a többiek a dívány köré csoportosultak, amelyen Gertrúd néni feküdt, összekulcsolták kezüket és némán, töprengve nézték a holtat. És az orgona zúgott, egyre hangosabban, és a Szent Anna-templom harangjai fémesen kongtak. És erre az egyenruhás, testes férfi egyszerre csak szánalmasan hüppögni kezdett, kezét arca elé tartotta, de a válla így is rángatózott, és akkor Lotti ráismert és eszébe jutott az a történet, amit anya mesélt neki. Hiszen ez Brodersen kapitány. Feleségül akarta venni Gertrúd néni, amikor még egészen fiatalok voltak, de nem lett belőle semmi, a lány szülei nem akarták a házasságot, mert a fiú szegény volt, és nem tudott felmutatni semmit, Istenem, egy kis kormányos, nem, Gertrúd néni a gazdag hajózási vállalkozóhoz kellett mennie, akit nem is szeretett. És most itt állt a kövér ember, borvirágos orral, és a válla rángatózott. És Gertrúd néni? Igen, neki el kellett viselni, hogy Lora, a papagája kinevesse, a madár egyszerűen kikacagta egész életét. De most végre ott feküdt átvágott torokkal a tőkehal mellett. És akkor Brodersen kapitány felemelte a fejét: „Ezzel már úgyse megyünk semmire”, és jelt adott a körülötte állóknak, és mind Gertrúd néni helyezették a koszorúkat; egészen eltűnt a koszorúhalom alatt, és négy úr a magasba emelte a díványt a négy lábánál fogva, és lassan masíroztak a halottal és a föltornyozott koszorúkkal, ki a szobából, és sorba rendeződve mindenki követte őket. Akkor Lotti hirtelen felismerte Lömker kisasszonyt, a zongoratanár-

nőjét a gyászolók között, halkan hozzálépett és megrántotta ruhaujját. „Lömker kisasszony, hiszen nekem nincs is gyászruhám.” Lömker kisasszony egy pillanatig szemrehányóan nézett rá: „Lotti, erre gondolhattál volna valamivel hamarabb is. Most mit tegyünk? Ó, már tudom is.” Leakasztotta Gertrúd néni fekete selyempelerinjét a fogasról, és Lottira terítette: „Csak jó szorosan fogd össze elől, hogy ne lássák a világos ruhádat. És most siess.”

A menet számtalan folyosón, szobán és lépcsőn vonult végig – milyen nagy is volt Gertrúd néni háza! –, és csak a két gyertyatartó, amelyet két úr cipelt, lobogta be bágyadt lángjával a sötét alakokat. Minden alkalommal, amikor lépcsőhöz értek, feltorlódott a menet, és óvatosan kellett a nehéz terhet a lépcsőkön levinni. Am egyszerre csak a folyosó végén szárnyas ajtó tárult fel, és egy nagy hallba érkeztek, tiszta üvegből volt, egy óriási télikert, vagy állomáscsarnok, magas tetős melegház, mert az üvegfalaknál óriási pálmafák álltak, babérfák, egzotikus növények, kaktuszok és tündöklő virágok – és a pálmák és a babérfák között lapos márványmedencéből lágy vízsugár lövellt ki, és csobogva hullott vissza a tálba. A hall üveglakain át azonban hervatag és halott szürkésfehér fény világított be, és Lotti kint behavazott téli tájat látott: a hall egy nagy parkban állt, vagy temető lett volna az? A csupasz fák feketén váltak el a hó fehérségétől. És az orgona zúgott tovább, és a díványt, amelyen Gertrúd néni a koszorúhalom alatt felravatolták, a színes kockákkal kirakott kőpadlóra eresztették a hall közepén, és a gyászolók kísérete a dívány köré csoportosult, és megint csak némán bámulta, és akkor egy női hang, mély, tiszta alt hang csendült fel, szinte a magasból valahonnét:

Élet, miként tovaszállsz,
Mindenki elmegy majd egyszer,
Szellemed szárnyalja hát át
Az éjszötétet, ó Ember!

És Brodersen kapitány összekulcsolta kezét tengerészsapkája felett, és ezt mormolta: „Szegény Gertrúd, szegény Gertrúd, elkéstünk, most már késő, Ég veled, Ég veled”; és az orgona zúgása és a női hang éneke közepette a dívány koszorústól a mélybe sülydedt. Krematóriumban vagyunk, tehát mégiscsak krematóriumban vagyunk, gondolta Lotti. Willi bácsi koporsója is így sülydedt annak idején a mélybe. És a kőpadló újra bezárult Gertrúd néni fölött, és az orgona egyre halkabban szólt, és az ének is elhalt, teljes lett a csend a nagy hallban, kint hervatagon és holtan terült el a téli táj, csak a vízsugár csobogott vígan tovább. Mozdulatlanul állt mindenki, álmátag, szinte alvó szemmel meredtek maguk elé, hosszú, hosszú ideig, és az idő tovaszállt.

Akkor Lömker kisasszony hirtelen felkiáltott: „Ugyan, mi bajunk? Gyászolni jöttünk ide vagy ünnepelni? Hiszen lakodalom van ma! Brodersen kapitány esküvője! Győrünk emberek, egy kis hangulatot!” És odasietett egy zongorához, egy barna diófazongorához, amely a pálmafák között állt, ledobta fekete kabátját – alatta világoskék, mélyen kivágott estélyi ruhát viselt –, odaült a zongorához, és belekezdett egy élénk polkába. Erre megmozdultak az emberek, igen, hát mit állunk itt és látjuk az orrunkat, hiszen épp elég okunk van rá, hogy ünnepeljünk, Brodersen kapitány lakodalma van ma, hát mégis talált még magának feleséget az öreg tengeri medve, ki gondolta volna, és ráadásul egy ilyen fiatal, bájos teremtetést. Le a kabáttal, a kalapokkal és a fekete kesztyűvel; mindenki a ruhatárhoz tolokodott, amely a hall bejárata előtt volt, leadták kabátjukat és kalapjukat, és egyszerre mindenki ünnepi ruhában állt, selyem susogott és fátalak lebegtek, édeskes

parfümillat töltötte be a levegőt, és szálltak az urak fecskéfarkú frakkjai. És most mindenki felállt a polonézhoz, Brodersen kapitány a táncolók élére, és Lömker kisasszony vidáman ütötte a zongorát: polonéz, polonéz. „De hol a menyasszonyom?” kiáltott fel Brodersen kapitány, „miért nem jön már? Hát arra vagyok kárhozvatva, hogy mindig csak várjak, meg várjak?” És erre mindenki elkezdett össze-vissza kiabálni: „Igen, a menyasszony, hol van a menyasszony?”

Lotti a zongora mellett állt, és Lömker kisasszony kicsiny, erős kezét nézte, ahogy határozottan verte a billentyűket, fejét a kezére hajtva a zongorának támaszkodott, és akkor hirtelen meglátta a menetet feléje közeledni, Brodersen kapitány esetlenül meghajolt előtte, megragadta a kezét és szenvedélyesen megcsókolta: „Hát itt van az én szívecském, az én kis galambom”, és aztán diadalmasan körbevezette a termen, és Lotti vele ment, mereven és némán. Lömker kisasszony akkor egyszerre gyors valcerbe kezdett, a párok átkorolták egymást, és az egész terem háromnegyedes ütemben kezdett ringani. Lotti az arcától alig néhány centire látta Brodersen kapitány vörös arcát, kék borvirágos orrát, nedvesen tovaúszó kék szemét, tűzpiros borzas szakála az állát csiklandozta, és a kapitány szorosan átkarolta a csipőjét, nevetett és azt suttogta: „Lottikám, édes kicsi Lottikám, kis tengeri sirályom, most már az enyém vagy.” Akkor egy hang így kiáltott: „Mindenki cseréljen párt!”, a párok kicserélődtek, egy kövérkés dáma magához rántotta Brodersen kapitányt, Lotti egy pillanatig egyedül állt ott, aztán gyorsan egy pálmafa mögé ugrott, és szaladt, ahogy csak a lába bírta, virágkompozíciók és bokrok takarásában, egészen a hall kijáratáig. Máris kint volt a szabad ég alatt, fölszaladt egy széles, fehér márványlépcsőn, amely vörös futószőnyeggel volt letakarva, az Hôtel du Nord hatalmas lépcsője volt az, Lotti rögtön ráismert, hiszen járt már egyszer ott, amikor Willi bácsi, a gazdag nagybácsi lakott ott látogatása alkalmával – és egyszerre feljutott a hotel első emeletére. Hosszú folyosó, csupa ajtó, csak be valahova, csak el innen, el innen. Egy ajtó épp csak be volt hajtva, és Lotti a szobába ugrott. Ott meglátta anyát, egy széken ült, a menyasszonyi fátyollal és a koszorúval az ölében, és így kiáltott fel: „Lotti, miért vetted le a koszorút és a fátylat?” – „Ó, Mami” jajgatott Lotti, „én nem akarok férjhez menni, én nem akarok ahhoz az öreg, kövér emberhez hozzámenni.” Am anya könnyörögve azt mondta: „De hát ő örökölte Gertrúd néni minden pénzét, most mégiscsak a miénk lesz majd. Nem kívánod te is, hogy mégis anyád élete végén végre egy kicsit könnyebben éljen?” – „De, Mami, de!” kiáltotta Lotti, és anya újra Lottira rakta a koszorút és a fátylat, Lottinak pedig krokodilkönyvek csorogtak végig az arcán, és bánatos szemmel bámult ki az ablakon. Kint lágyan havazott, és a könnyű hópelylek odatapadtak az ablakhoz, és elolvadtak, könnyé váltak. „Mami, hiszen havazik, hogy lehet ez, most, októberben?” – „Október?” csodálkozott anya, „kicsim, hiszen január van.” – „És mikor voltam akkor Gertrúd néninél?” – „Gertrúd néni? mondta anya, „de gyermekem, hiszen ő már öt éve halott.”

Akkor Lotti a mellettük levő szobából férfihangot hallott. Szép, zengő hangot, amelyben valami megnyugtató és bizalomgerjesztő is volt egyben. És amikor anya azt mondta: „Nincs elég tűm, mindjárt jövök, csak megpróbálok a szobalánytól szerezni néhányat”, és kiment a szobából, Lotti tüstént levetette a fátylat és a koszorút, és az ajtóhoz ment, amely a szobába vezetett. Lenyomta a kilincset, és láss csodát, az ajtó nem volt bezárva, és Lotti belépett. Arthur ült az íróasztalnál. Néhány terjedelmes ív papír terült szét előtte, és éppen azon volt, hogy hangosan felolvassa magának, amit leírt. „Ha ez a beszéd holnap a városi tanács ülésén nem lesz hatásos, akkor a kútba ugrom”, mondta Arthur és Lottira villantotta tiszta, szürke

Kohán Ferenc: Alpi hegység

szemét a szemüvegen át. „Na, most már kész vagyok. De Lotti, mi bajod van?” ugrott fel az íróasztalától, „miért nézel rám ilyen furcsán?” – „Ó, semmi” – mondta Lotti, „csak szundítottam egyet délután és biztosan álmodtam valamit.” – „Tudod, mit?” mondta Arthur, „most sétálunk egy nagyot, mindkettőnkre ráfér, és aztán beülünk valahova enni. Akkor legalább nincs gondod a vacsorára.” – „Igen, de a gyerekek” mondta Lotti. – „És miért tartjuk Linát?” – mondta Arthur. Átkarolta Lotti derekát és kivezette a szoba előtt elterülő teraszra. A kert napfényben úszott, magasra nőtt már a fű, a rózsabokrok virágoztak, az almafákon érett a gyümölcs, Susi és Irma pedig a mérleghintán ültek, föl-le szálldostak, és odaintettek a szüleknek. Lina az árnyas lugasban ült és egy regényt olvasott. „Gyerekek, elmegyünk egy kicsit sétálni”, kiáltott oda nekik Lotti, „Lina, időben adjon nekik vacsorát. Az éléskamrában még három nagy köcsög aludtje van.”

Lotti és Arthur egymásba karolva haladt a csendes, vasárnapi utcákon. Amikor a Szent Anna-templom temetőkertjéhez értek, Lotti így szólt: „Istenem, hiszen ma van anyám halálának a napja.” A sírok szorosan egymás

mellett magasodtak az öreg Szent Anna-templom körül a gesztenyefák koronájának sötétzöld árnyékában. A temető kapuja előtt kerteszet volt, ahol Lotti egy cserép virágot, szép vörös azáleát vett. Anya sírjára helyezte. Gertrúd néni és Brodersen kapitány sírja előtt is elálmództak egy pillanatig. Lömker kisasszony világos sírkövére egy aranylant volt festve, de az eső már kikezdte, és csak halványan látszott. „Tulajdonképpen kár, hogy már sosem zongorázol” – mondta Arthur. – „A gyerekek, a háztartás” – sóhajtott Lotti. Elhagyták a temetőt és lesétáltak a kikötőbe. Az Öreg Csónakházhoz címzett fogadóban, ahonnan körben be lehetett látni az egész kikötőt, a nyitott fage-rendás verandára ültek. Csöndesen, békésen ringatóztak a hajók és a halászcsonakok az estéli fényben. A víz sima és sötét volt, hal és kátrány szaga szállt a levegőben. „Mit együnk?” – kérdezte Lotti. „Tőkehalat”, mondta Arthur. „Tőkehalat?”, mondta Lotti, és csendesesen összerázkódott a párás esti szélben. „Tőkehalat? Mi is volt azzal a tőkehállal? Ja, tényleg, Gertrúd néni szerette olyan nagyon.”

Meyer Krisztina fordítása